



Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 13. toukokuuta 2024
(OR. en)

9769/24

JEUN 104
SOC 348
FREMP 235
ONU 62
EDUC 162

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettiläjä:	Neuvoston pääsihteeristö
Vastaanottaja:	Valtuuskunnat
Asia:	Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevista EU:n ja kansainvälisen tason toimintapoliittisista ohjelmista

Valtuuskunnille toimitetaan liitteenä asiakohdassa mainitut neuvoston (koulutus, nuoriso, kulttuuri ja urheilu) istunnossaan 13. ja 14. toukokuuta 2024 hyväksymät päätelmät.

Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevista EU:n ja kansainvälisen tason toimintapoliittisista ohjelmista

NEUVOSTO JA NEUVOSTOSSA KOKOONTUNEET JÄSENVALTIOIDEN HALLITUSTEN EDUSTAJAT, jotka

PALAUTTAVAT MIELEEN SEURAAVAA:

1. Euroopan unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo, ja sukupolvien välisen yhteisvastuun varmistaminen¹.
2. Kiellettyä on kaikenlainen lapsen taikka hänen vanhempiansa tai laillisten holhoojiensa syrjintä, joka perustuu sukupuoleen², rotuun, ihonväriin, etniseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, geneettisiin ominaisuuksiin, kieleen, uskontoon tai vakaumukseen, poliittisiin tai muihin mielipiteisiin, vähemmistöön kuulumiseen, varallisuuteen, syntyperään, vammaisuuteen, ikään, sukupuoliseen suuntautuneisuuteen tai sukupuoli-identiteettiin taikka muuhun sellaiseen seikkaan. Tietyt lapsiryhmät ovat erityisen haavoittuvia ja kärsivät sosioekonomisesta syrjäytymisestä ja syrjinnästä.

¹ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 2 artikla ja 3 artiklan 2 kohta.

² Euroopan unionin tuomioistuim on katsonut, ettei miesten ja naisten yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltamisala voi rajoittua pelkästään kieltämään syrjintää, joka johtuu kuulumisesta jompaankumpaan sukupuoleen. Kun otetaan huomioon periaatteen tarkoitus ja sillä suojattujen oikeuksien luonne, sen on katsottava koskevan myös syrjintää, joka perustuu asianomaisen sukupuolenvaihdokseen. Ks. direktiivin 2006/54/EY johdanto-osan kolmas kappale. Kun otetaan huomioon direktiivin soveltamisala, tällä säännöksellä on merkitystä vain lapsen vanhemman tai laillisen huoltajan kannalta.

3. Euroopan unionin tavoitteena on suojella lapsen oikeuksia. Kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsella on oikeus hänen hyvinvoinnilleen välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Hänellä on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä. Lapsen mielipide on hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti otettava huomioon häntä koskevissa asioissa³.
4. Euroopan unionin toimilla pyritään kannustamaan nuoria osallistumaan demokratian toteuttamiseen Euroopassa.
5. Lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian tavoitteena on rakentaa lapsille mahdollisimman hyvä elämä Euroopan unionissa ja kaikkialla maailmassa ja tukea lasten oikeuksien kehittämistä, suojelua ja edistämistä EU:ssa ja maailmanlaajuisesti sekä edistää ja parantaa lasten osallistavaa ja systeemistä osallistumista paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU:n tasolla esimerkiksi EU:n uuden lasten osallistumisfoorumin (EU Children's Participation Platform) avulla. Siinä tuodaan esiin lasten oikeudet ja rooli yhteiskunnassamme ja asetetaan lapset ja heidän etunsa EU:n politiikan keskiöön esimerkiksi painottamalla sen merkitystä, että lapset osallistuvat poliittiseen ja demokraattiseen elämään⁴.

³ Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 3 artiklan 3 kohta ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artikla.

⁴ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia, COM(2021) 142 final, s. 1–2. Komissio varmistaa strategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, että lasten oikeuksia koskeva näkökulma valtavirtaistetaan kaikkiin asiaankuuluviin toimintapolitiikkoihin, lainsäädäntöön ja rahoitusohjelmiin. Tämä on osa pyrkimyksiä luoda EU:n päätöksentekoon lapsiystävällinen kulttuuri. Tätä tuetaan tarjoamalla EU:n henkilöstölle koulutusta ja kehittämällä sen valmiuksia sekä tehostamalla sisäistä koordinoitua komission lapsen oikeuksien koordinaattorin ryhmän kautta. Lapsen oikeuksien valtavirtaistamista koskeva tarkistuslista on kehitteillä. Lisätietoja: neuvoston suositus (EU) 2021/1004, annettu 14. kesäkuuta 2021, eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta.

6. EU:n nuorisostrategialla 2019–2027, jolla edistetään nuorison osallistumista demokraattiseen elämään ja tuetaan yhteiskunnallista ja kansalaisosallistumista, pyritään varmistamaan, että kaikilla nuorilla on tarvittavat voimavarat yhteiskuntaan osallistumista varten. Näiden päätelmien kannalta tärkeällä sijalla ovat 11 eurooppalaista nuorisotavoitetta, jotka ovat erottamaton osa strategiaa. Erityisesti tavoitteella #9, ”Tiloja ja osallistumista kaikille”, on tarkoitus vahvistaa nuorten demokraattista osallistumista ja itsenäisyyttä sekä tarjota varta vasten nuorille tarkoitettuja tiloja kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla.
7. Eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta 14. kesäkuuta 2021 annetussa neuvoston suosituksessa (EU) 2021/1004 jäsenvaltioille suositellaan, että ne takaavat avun tarpeessa oleville lapsille⁵ laadukkaan varhaiskasvatuksen, koulutuksen, kouluissa tapahtuvan toiminnan, vähintään yhden jokaisena koulupäivänä tarjottavan terveellisen aterian ja terveydenhuollon tosiasiallisen ja maksuttoman saannin sekä terveellisen ravinnon ja riittävän asunnon tosiasiallisen saannin. Kaikki jäsenvaltiot ovat laatineet kansalliset toimintasuunnitelmansa tämän suosituksen täytäntöönpanoa varten.
8. Eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista sisältää periaatteita ja sitoumuksia, jotka koskevat lasten ja nuorten suojelua ja voimaannuttamista digitaalisessa ympäristössä⁶.

⁵ Tällä tarkoitetaan köyhyys- tai syrjäytymisvaarassa olevia alle 18-vuotiaita henkilöitä, ks. suosituksen 3 kohdan a alakohta.

⁶ Euroopan parlamentin, neuvoston ja Euroopan komission yhteinen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista (2023/C 23/01).

9. Eurooppalainen Parempi internet lapsille -strategia (BIK+) ja digipalvelusäädös ovat olennaisia osatekijöitä, joilla voidaan suojella, voimaannuttaa ja kunnioittaa lapsia sekä suojata ja kunnioittaa heidän mielenterveyttään ja hyvinvointiaan verkossa muun muassa sellaisten aloitteiden kautta, joilla pyritään lisäämään tietoisuutta lasten oikeuksista.
10. Neuvoston päätelmissä lasten oikeuksia koskevasta EU:n strategiasta⁷ suhtaudutaan myönteisesti komission aloitteeseen valtavirtaistaa lasten oikeuksien näkökulma kaikissa asiaankuuluvissa EU:n politiikoissa, lainsäädännössä ja rahoitusohjelmissa ja painotetaan sitä, että on tärkeää vahvistaa lasten osallistumista poliittiseen ja demokraattiseen toimintaan paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU:n tasolla, esimerkiksi luomalla uusia ja tukemalla nykyisiä mekanismeja lasten mielekkäälle, osallistavalle ja turvalliselle osallistumiselle, edistämällä lasten tasavertaista osallistumista ilman minkäänlaista syrjintää sekä vahvistamalla, että on tärkeää yhdistää ponnistelut kansainvälisten järjestöjen, erityisesti Euroopan neuvoston ja Yhdistyneiden kansakuntien, kanssa lasten oikeuksien suojelemiseksi ja edistämiseksi EU:ssa ja maailmanlaajuisesti.
11. Lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevasta EU:n ja kansainvälisen tason toimintasuunnitelmista annetuissa neuvoston päätelmissä kannustetaan jäsenvaltioita tekemään yhteistyötä ja toimimaan aktiivisesti tällä alalla muun muassa tulevaisuuden lasten oikeuksia käsittelevissä kansainvälisissä asiantuntija- ja ministeritason kokouksissa⁸.

⁷ Neuvoston päätelmät, annettu 9. kesäkuuta 2022, lasten oikeuksia koskevasta EU:n strategiasta (10024/22).

⁸ Neuvoston päätelmät, annettu 19. marraskuuta 2010, lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevasta EU:n ja kansainvälisen tason toimintasuunnitelmista (2010/C 326/01).

12. Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista, jäljempänä 'lapsen oikeuksien sopimus', sen valinnaiset pöytäkirjat ja lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit muodostavat perussopimuksen, johon on kirjattu lasten kansalais-, poliittiset, taloudelliset, sosiaaliset, terveyteen liittyvät ja kulttuuriset oikeudet, ja YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelmalla pyritään tarjoamaan lapsille ja nuorille hedelmällinen ympäristö, jotta he voivat toteuttaa täydellisesti omia oikeuksiaan ja kykyjään.
13. Lasten oikeuksia koskevassa Euroopan neuvoston strategiassa 2022–2027 noudatetaan monialaista lähestymistapaa ja tarkastellaan lähemmin lasten ja heidän oikeuksiaan suojelevien tahojen moninaisia ja usein toisiinsa liittyviä haasteita, mutta myös lasten roolin lujittamista, sen vahvistamista, että he tulevat kuulluiksi ja voivat vaikuttaa aikuisten päätöksiin, sekä monialaisia ja virastojen välisiä toimia tehokkaiden toimien toteuttamiseksi. Strategialla pyritään synergioihin Euroopan neuvoston muiden strategioiden ja toimintasuunnitelmien puitteissa ehdotettujen prioriteettien ja toimien, kuten nuorisosektorin strategian 2030, ja EU:n, erityisesti lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian, kanssa⁹.
14. Euroopan neuvoston nuorisosektorin strategian 2030 mukaisesti Euroopan neuvoston nuorisosektorin tavoitteena on antaa nuorille kaikkialla Euroopassa mahdollisuus pitää aktiivisesti yllä, puolustaa, edistää ja hyödyntää Euroopan neuvoston ydinarvoja (ihmisoikeudet, demokratia, oikeusvaltioperiaate) etenkin lujittamalla nuorten oikeuksien toteutumista, lisäämällä nuorten tietoutta ja laajentamalla heidän osallistumistaan. Strategiassa tunnustetaan, että on tärkeää varmistaa johdonmukaisuus ja synergia kaikkien asiaankuuluvien kansainvälisten nuorisoalan sidosryhmien, erityisesti Euroopan unionin ja Yhdistyneiden kansakuntien, kanssa¹⁰.

⁹ Lasten oikeuksia koskeva Euroopan neuvoston strategia 2022–2027 (s. 10 ja 5, 13, 27, 33, 39 ja 50).

¹⁰ Ministerikomitean päätöslauselma CM/Res(2020)2 nuorisosektorin strategiasta 2030 (s. 13).

15. Euroopan neuvoston koulutusstrategian 2024–2030, jossa todetaan, että sen yleisenä pitkän aikavälin visiona on, että kaikki oppijat voivat käyttää täysimääräisesti oikeuksiaan eurooppalaisten demokraattisten yhteiskuntien aktiivisina kansalaisina. Tämä pitkän aikavälin visio toteutuu yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa sellaisen ohjelman avulla, jolla pääasiallisesti pyritään parantamaan koulutuksen laatua ja saavutettavuutta tavoitteena edistää demokraattisissa yhteiskunnissa elämisen edellyttämien tietojen ja taitojen hankkimista ja varmistaa kaikkien oppijoiden yhtäläiset mahdollisuudet.

TOTEAVAT SEURAAVAA:

16. Vuodesta 2010 lähtien lasten ja nuorten oikeuksien tunnustamisessa ja hyvinvoinnin lisäämisessä on edistytty merkittävästi sekä Euroopassa että maailmanlaajuisesti. Lasten ja nuorten elämän parantamiseen tähtääviä kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia on hyväksytty. Näitä ovat esimerkiksi YK:n kestävä kehityksen tavoitteet, ensimmäinen kattava lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia, EU:n nuorisostrategia 2019–2027 sekä Euroopan neuvoston merkittävä panos ja resurssointi nuorten oikeuksien ja osallistumisen alalla, kuten suositus CM/Rec(2016)7 nuorten oikeuksien toteutumisesta.
17. Lapset ja nuoret joutuvat kaikkialla Euroopan unionissa kohtaamaan muuttuvan ja monimutkaisen yhteiskunnan¹¹, jota koettelevat monenlaiset ennennäkemättömät kehityskulut ja haasteet: maapallon kolmitahoinen kriisi (ilmastonmuutos, luontokato ja saastuminen), covid-19-pandemia, kiihtyvän digitaalisen vallankumouksen varjopuolet, Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan, Lähi-idän konflikti, muut konfliktit ja sodat eri puolilla maailmaa sekä muut turvallisuusuhat. Tällaiset olosuhteet ja ilmiöt vaikuttavat myös lasten ja nuorten mielenterveyteen ja hyvinvointiin.

¹¹ ”(P)anee huolestuneena merkille Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan yhteydessä, että lapset ovat aikuisia suuremmassa vaarassa aseellisissa konflikteissa ja niiden jälkeisinä aikoina, ja vahvistaa, että heitä on suojeltava erityisesti pakkovärväykseltä armeijaan tai muihin asevoimiin, käytöltä niissä sekä ihmiskaupalta, laittomalta adoptiolta, seksuaaliselta riistolta ja joutumiselta eroon perheistään. Sama pätee muihin terrorismin, kansanterveyskriisin, talouskriisin, ilmastonmuutoksen tai luonnonkatastrofien aiheuttamiin kriisi- ja hätätilanteisiin.” – Neuvoston päätelmät, annettu 9. kesäkuuta 2022, lasten oikeuksia koskevasta EU:n strategiasta (10024/22, s. 3).

18. Lapset ja nuoret ovat yksilöllisiä oikeudenhaltijoita, muutostoimijoita ja tärkeä voima yhteiskunnassamme nyt ja tulevaisuudessa. He tuovat esiin huolenaiheitaan, mikä osaltaan vaikuttaa yhteiskunnan positiiviseen muutokseen¹². Lasten ja nuorten olisi kaikessa moninaisuudessaan voitava olla mukana ja saatava tukea ja vaikutusvaltaa huolenaiheidensa myönteisessä ja aktiivisessa esiintuomisessa sekä fyysisissä että digitaalisissa ympäristöissä. Heille olisi annettava tiloja, joissa he voivat saada äänensä ja mielipiteensä kuuluviin. Nykyisten aloitteiden pohjalta nämä tilat olisi räätälöitävä kohderyhmien erityistarpeisiin ja varmistettava, että osallistuminen on mielekästä, osallistavaa ja turvallista. Olisi saatava aikaan tiiviitä synergioita varmistamaan osallistumisen jatkumo lapsuudesta nuoruuteen.
19. On tarpeen lujittaa ja vahvistaa sitoutumista lapsen oikeuksien edistämiseen, suojeluun ja kunnioittamiseen sekä siihen, että edistetään nuorten oikeuksien ja mahdollisuuksien yhdenvertaista ja tasapuolista toteutumista EU:n ja kansainvälisen politiikan ytimessä.

PANEVAT MERKILLE SEURAAVAT:

20. Vuonna 2023 ajantasaistettu asiakirja ”Lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevat EU:n ja kansainvälisen tason toimintapoliittiset ohjelmat” (‘The European and international policy agendas on children, youth and children’s rights’).
21. Osana demokratian puolustuspakettia komission suositus kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden vaikuttavan osallistumisen edistämisestä julkisen päätöksenteon prosesseissa¹³. Sen mukaisesti olisi erityisesti edistettävä lasten ja nuorten merkityksellistä, osallistavaa, turvallista ja kaikenlaisesta syrjinnästä vapaata osallistumista. Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä lisäämään lasten ja nuorten osallistumista politiikkaan ja demokratian toteuttamiseen paikallisella, alueellisella ja kansallisella tasolla, myös maaseudulla ja syrjäisillä alueilla.

¹² Euroopan unionin nuorisostrategia 2019–2027 (2018/C 456/01); kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 (A/RES/70/1), 51 artikla: ”Lapset ja nuoret naiset ja miehet ovat ratkaisevan tärkeitä muutostekijöitä, ja ne löytävät uusissa tavoitteissa foorumin, jolla voidaan kanavoida äärettömiä aktivismia koskevia valmiuksiaan paremman maailman luomiseen”.

¹³ Komission suositus kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden vaikuttavan osallistumisen edistämisestä julkisen päätöksenteon prosesseissa, C(2023)8627 final, 12.12.2023.

22. Komission suositus osallistavista ja kestävästä vaaliprosesseista unionissa sekä Euroopan parlamentin vaalien eurooppalaisen luonteen korostamisesta ja vaalimenettelyn tehostamisesta¹⁴. Sen mukaisesti nuoria kansalaisia olisi tuettava heidän vaalioikeuksiensa käytössä sekä äänestäjinä että ehdokkaina ja edistettävä poliittista sitoutumista kiinnittäen erityistä huomiota nuoriin, varsinkin ensi kertaa äänestäviin. Tähän tukeen voi sisältyä esimerkiksi kansalaiskasvatuksen edistäminen, harjoitusvaalien järjestäminen kouluissa, vaaleihin liittyvät tieto- tai taidekilpailut, nuorisoystävälliset viestintäkampanjat, vaalioppaat lasten ja teini-ikäisten perehdyttämiseksi rekisteröitymis- ja äänestysprosessiin, opiskelijoiden kannustaminen ryhtymään vaalitarkkailijoiksi sekä vertaisohjelmat.
23. Parempi internet lapsille -strategia (BIK+), jolla tuetaan kattavaa, ennaltaehkäisyyn tähtäävää ja usean sidosryhmän lähestymistapaa, joka perustuu lasten turvalliseen ja ikätasolle sopivaan digitaaliseen ympäristöön, digitaaliseen voimaannuttamiseen ja aktiiviseen osallistumiseen ja jossa lasten ja nuorten osallistumistoiminta asetetaan etusijalle, sekä digipalvelusäädös, jonka yhtenä keskeisenä tavoitteena on lasten suojeleminen.
24. Neuvoston päätelmät digitaalisesta voimaannuttamisesta¹⁵. Päätelmissä jäsenvaltioita kehoitetaan lisäämään kansalaisten, myös lasten ja nuorten, tietoisuutta heidän yksityisyytensä ja henkilötietojensa suojaamisen tärkeydestä digitaalisessa maailmassa, mukaan lukien oikeus tutustua omiin henkilötietoihinsa ja oikeus tulla unohdetuksi, sekä siitä, miten he voivat konfiguroida yksityisyysasetuksensa ja käyttää salausta. Lisäksi jäsenvaltioita kehoitetaan toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, joilla tarjotaan erityisiä suojaamiseen liittyviä taitoja ja/tai digitaitoja, jotka on räätälöity lasten ja nuorten tarpeisiin.

¹⁴ Komission suositus (EU) 2023/2829, annettu 12. joulukuuta 2023, osallistavista ja kestävästä vaaliprosesseista unionissa sekä Euroopan parlamentin vaalien eurooppalaisen luonteen korostamisesta ja vaalimenettelyn tehostamisesta.

¹⁵ Neuvoston päätelmät digitaalisesta voimaannuttamisesta perusoikeuksien suojelemiseksi ja toteuttamiseksi digitaalisella aikakaudella, 14309/23.

25. Leuvenissä 21.–23. tammikuuta 2024 pidetyn asiantuntijaseminaarin tulokset ja sen toimintasuositukset (liite IV).

KOROSTAVAT

26. lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevan työn keskeistä merkitystä sekä nuorisotyön roolia lasten ja nuorten oikeuksien edistämisessä, tukemisessa, kehittämisessä ja puolustamisessa,
27. tarvetta valtavirtaistaa lasten oikeudet sekä lapsinäkökulma ja nuorisinäkökulma kaikilla asiaankuuluvilla politiikan aloilla, jotta voidaan varmistaa lapsia ja nuoria koskevan politiikan johdonmukaisuus, kattavuus ja osallistavuus. Tämä koskee erityisesti lapsia ja nuoria, joilla on muita vähemmän mahdollisuuksia¹⁶ ja jotka ovat haavoittuvimmassa asemassa,¹⁷ mukaan lukien vammaiset, hlbt¹⁸-yhteisöön kuuluvat sekä siirtymään joutuneet tai turvaa hakevat maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret,
28. sen arvoa, että lapset ja nuoret saadaan aktiivisesti mukaan ja osallistumaan heidän elämäänsä vaikuttaviin päätöksiin, mukaan lukien vaalit tarpeen mukaan, tunnustaen heidän oikeutensa osallistua heitä koskeviin asioihin lapsen oikeuksien sopimukseen¹⁹, YK:n vammaisyleissopimuksen 7 artiklaan ja EU:n perusoikeuskirjan 24 artiklan 1 ja 2 kohtaan kirjattujen periaatteiden sekä lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian ja EU:n nuorisostrategian, EU:n nuorisodialogi mukaan luettuna, mukaisesti.

¹⁶ Yleiskommentti nro 4 nuorten terveydestä ja kehityksestä lapsen oikeuksien sopimuksen yhteydessä.

¹⁷ Päätöslauselma EU:n nuorisodialogin 9. kierroksen tuloksista, 2023/C 185/04, kohta 36, ja neuvoston päätelmät nuorisopolitiikan valtavirtaistamisesta Euroopan unionin poliittisissa päätöksentekoprosesseissa (C/2023/1337) ja YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 12 (2009) Lapsen oikeus tulla kuulluksi.

¹⁸ Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät nuorisopolitiikan valtavirtaistamisesta Euroopan unionin poliittisissa päätöksentekoprosesseissa (C/2023/1342); hlbtq-henkilöiden tasa-arvoa koskeva strategia 2020–2025 (COM(2020) 698 final).

¹⁹ Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artikla.

PANEVAT TYYTYVÄISINÄ MERKILLE

29. EU:n yhteiset toimet, ohjelmat, aloitteet ja välineet, kuten Erasmus+, vahvistettu nuorisotakuu²⁰, EU:n lapsitakuu, Euroopan solidaarisuusjoukot, Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi (2021–2022), Euroopan nuorison teemavuosi (2022) ja sen perintö, EU:n nuorisodialogi, EU:n lasten oikeuksien verkosto, EU:n lasten osallistumisfoorumi, nuorisoasioiden wikisivusto, Euroopan nuorisoportaali, Parempi internet lapsille -alusta (BIK) ja eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista²¹,
30. kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman (2021–2027) keskittymisen siihen, että tuetaan, edistetään ja toteutetaan laaja-alaista politiikkaa, jolla suojellaan ja edistetään lapsen oikeuksia²²,
31. Erasmus+ -ohjelman ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin 11 periaatteen keskittymisen laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkeään merkitykseen,
32. EU:n nuorisokoordinaattorin ja lapsen oikeuksia koskevissa asioissa toimivan Euroopan komission koordinaattorin työn sekä niiden kansallisten lapsitakuukoordinaattoreiden työn, jotka vastaavat lapsitakuuta koskevan suosituksen täytäntöönpanon tehokkaasta koordinoinnista ja seurannasta.

²⁰ Neuvoston suositus, annettu 30. lokakuuta 2020, Silta työelämään – entistä vahvempi nuorisotakuu.

²¹ Julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista (2023/C 23/01), V luvussa ”Turvallisuus ja voimaannuttaminen” käsitelty ”Lasten ja nuorten suojelu ja voimaannuttaminen digitaalisessa ympäristössä”.

²² Kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman perustamisesta annetun asetuksen 2021/692 4 artikla.

OTTAVAT HUOMIOON SEURAAVAA:

33. Lapsuudessa suodut mahdollisuudet sekä saatu tuki ja suojelu viitoittavat nuorten elämää ja tulevaisuudennäkymiä.
34. Erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien nuorten saumatonta siirtymistä lapsuudesta aikuisuuteen on helpotettava tietoon perustuvilla politiikoilla ja kyseisten politiikkojen paremmalla koordinoinnilla.
35. EU:n nuorisopolitiikan yhteistyö kattaa osittain sekä lapset että nuoret, etenkin 18-vuotiaisiin asti.
36. Näiden neuvoston päätelmien tarkoituksena on lisätä tietoisuutta ja ehdottaa keinoja yhteistyön, koordinoinnin, informoinnin ja tiedonvaihdon parantamiseksi EU:n tasolla näiden päätelmien soveltamisalaan kuuluvilla politiikan aloilla.

PYYTÄVÄT NÄIN OLLEN JÄSENVALTIOITA ASIANMUKAISILLA TASOILLA JA KANSALLISET ERITYISOLOSUhteensa ASIANMUKAISESTI HUOMIOON OTTAEN:

37. Harkitsemaan lasten oikeuksia ja nuorisoasioita koskevien kansallisten strategioiden tai muiden vastaavien yhdenmukaisuuden tai koordinoitujen politiikkojen kehittämistä ja täytäntöönpanoa tai syventämään jo olemassa olevia vastaavasti pyrkien lapsia, lasten oikeuksia ja nuorisoasioita koskevien politiikkatoimien väliseen johdonmukaisuuteen sen varmistamiseksi, että lasten oikeuksia, lapsinäkökulmaa ja nuorisinäkökulmaa koordinoidaan kaikilla asiaankuuluvilla politiikan aloilla samalla kun vastataan ikään liittyviin erityistarpeisiin lasten oikeuksiin perustuva lähestymistapa ja asiaa koskeva EU:n säännöstö huomioon ottaen.
38. Tapauksen mukaan varmistamaan, että lasten ja nuorten osallistuminen sisällytetään rakenteellisesti lapsia ja nuoria koskeviin päätöksentekoprosesseihin perustamalla saavutettavissa olevia foorumeja ja mekanismeja, joilla edistetään lasten ja nuorten aktiivista osallistumista, tai parantamalla olemassa olevien foorumien tai mekanismien saavutettavuutta, antamalla niille niiden tehokkaan toiminnan edellyttämät resurssit ja tuen sekä varmistamalla että osallistuminen on mielekästä, osallistavaa ja turvallista.
39. Edistämään kaikenikäisille tarkoitettuja ja vammaisnäkökulman huomioivia välineitä ja ohjelmia, joilla pyritään helpottamaan lasten ja nuorten osallistumista päätöksentekoprosesseihin paikallisella, alueellisella, kansallisella ja EU:n tasolla (kuten Erasmus+ -nuoriso-ohjelma, mukaan lukien EU:n nuorisodialogi, Euroopan nuorisoportaali, kansalaisvaikuttamisfoorumi ja EU:n lasten osallistumisfoorumi).
40. Tehostamaan toimiaan kaikenlaisen lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi, esimerkiksi toteuttamalla toimenpiteitä lasten ja nuorten suojelemiseksi 2 kohdassa mainittuihin syihin perustuvalta syrjinnältä, ja varmistamaan turvallisen, kannustavan ja osallistavan kouluympäristön kaikille lapsille, erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin kuuluville lapsille, kunnioittaen samalla asianmukaisesti heidän yksilöllisyyttään²³.

²³ Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia, COM(2021) 142 final, s. 7.

41. Tiedottamaan kaikenlaisille lapsille ja nuorille heidän oikeuksistaan ja tapauksen mukaan myös velvollisuuksistaan, mukaan lukien EU:n kansalaisuuteen liittyvät oikeudet ja nuorten osalta oikeus osallistua vaaleihin, sekä tarjota heille näihin liittyvää koulutusta, tarjoamaan lapsi- ja nuorisomyönteistä tietoa esteettömästi, parantamaan tukea ja palvelujen saatavuutta sekä lisäämään lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja antamaan heille valmiudet kasvaa aktiivisiksi ja tiedostaviksi kansalaisiksi, jotka pystyvät edistämään myönteistä muutosta omissa yhteisöissään ja myös sen ulkopuolella. Lisäksi lisäämään tietoisuutta lasten ja nuorten oikeuksista toimia osallistavien yhteiskuntien toteuttamiseksi.

PYYTÄVÄT NÄIN OLLEN EUROOPAN KOMISSIOTA TOISSIJAISUUSPERIAATTEEN MUKAISESTI:

42. Lujittamaan synergioita lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian, EU:n nuorisostrategian 2019–2027, BIK+ -strategian ja mahdollisten tulevien strategioiden täytäntöönpanossa yhteisten prioriteettien ja toimien avulla ja erityisesti EU:n nuorisokoordinaattorin ja Euroopan komission lapsen oikeuksien koordinaattorin välisen yhteistyön välityksellä.
43. Pyrkimään turvaamaan Euroopan nuorisoportaalin, EU:n lasten osallistumisfoorumin, kansalaisvaikuttamisfoorumin ja BIK-foorumin toiminnan jatkumisen samoin kuin niiden väliset synergiat tarjoamalla tietoa, resursseja ja riittävää rahoitusta sekä täsmentämällä, miten mainittujen portaalien ja foorumien toimintaa voidaan jatkaa asiaankuuluvissa EU:n ohjelmissa lasten ja nuorten erityispiirteiden ja tarpeiden huomioon ottamiseksi.

44. Pitämään vankkumattomasti kiinni monialaisesta sitoutumisesta kaikenlaisten lasten ja nuorten oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamiseen, suojeluun ja edistämiseen sekä verkon ulkopuolella että verkossa huolehtien samalla siitä, että lapset ja nuoret ovat aktiivisesti mukana Euroopan rakentamisessa EU:n nykyisissä ja tulevissa poliittisissa sykleissä.
45. Arvioimaan tarvittaessa Euroopan neuvoston ja EU:n nuorisokumppanuuden tuen, osallistamisen ja asiantuntemuksen pohjalta sitä, jatketaanko vuonna 2023 ajantasaistetun asiakirjan ”Lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevat EU:n ja kansainvälisen tason toimintapoliittiset ohjelmat” päivittämistä kahden vuoden välein.

PYYTÄVÄT NÄIN OLLEN JÄSENVALTIOITA JA EUROOPAN KOMISSIOTA
TOIMIVALTANSA PUITTEISSA JA ASIANMUKAISILLA TASOILLA
TOISSIJAISUUSPERIAATTEEN ASIANMUKAISESTI HUOMIOON OTTAEN:

46. Tarjoamaan ja varmistamaan lapsille ja nuorille turvallisen pääsyn tiloihin, joissa heillä on mahdollisuus mielekkääseen, osallistavaan ja turvalliseen osallistumiseen.
47. Edistämään lapsiin, lasten oikeuksiin ja nuorisoasioihin liittyvien politiikkojen edistymisen seuranta- ja niiden vaikutusten arviointia hyödyntämällä olemassa olevia mekanismeja, indikaattoreita ja vertailuarvoja toteutettujen toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioimiseksi ja osallistamalla lapset ja nuoret näihin seuranta- ja arviointiprosesseihin.

Viiteasiakirjat

EU:n toimielinten väliset asiakirjat

- Sopimus Euroopan unionista
- Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
- Euroopan unionin perusoikeuskirja (2012/C 326/02)

Euroopan unionin toimielimet

- Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma EU:n nuorisodialogin 9. kierroksen tuloksista (2023/C 185/04)
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia, COM(2021) 142 final
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Lasten ja nuorten digitaalinen vuosikymmen: uusi eurooppalainen Parempi internet lapsille -strategia (BIK+)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös (EU) 2021/2316, annettu 22 päivänä joulukuuta 2021, Euroopan nuorison teemavuodesta (2022)

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/888, annettu 20 päivänä toukokuuta 2021, Euroopan solidaarisuusjoukkoja koskevan ohjelman perustamisesta sekä asetusten (EU) 2018/1475 ja (EU) N:o 375/2014 kumoamisesta
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/817, annettu 20 päivänä toukokuuta 2021, unionin koulutus-, nuoriso- ja urheiluohjelman Erasmus+ perustamisesta ja asetuksen (EU) N:o 1288/2013 kumoamisesta
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/692, annettu 28 päivänä huhtikuuta 2021, kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelman perustamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1381/2013 ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 390/2014 kumoamisesta
- Euroopan unionin neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma nuorisoalan eurooppalaisen yhteistyön puitteista: Euroopan unionin nuorisostrategia 2019–2027 (2018/C 456/01)
- Neuvoston päätelmät, annettu 19 päivänä marraskuuta 2010, lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevista EU:n ja kansainvälisen tason toimintasuunnitelmista (2010/C 326/01)

Euroopan neuvosto

- Euroopan neuvoston koulutusstrategia 2024–2030
- Euroopan neuvoston lapsen oikeuksien strategia (2022–2027)
- Euroopan neuvoston nuorisosektorin strategia 2030

Yhdistyneet kansakunnat

- Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus lapsen oikeuksista ja sen valinnaiset pöytäkirjat ja yleiskommentit
- YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030

Näissä päätelmissä sovelletaan seuraavia keskeisten käsitteiden määritelmiä:

Lapsella

tarkoitetaan (lapsen oikeuksien sopimuksen 1 artiklan mukaisesti) ”jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä, ellei lapseen soveltuvien lakien mukaan täysi-ikäisyyttä saavuteta aikaisemmin”

Nuorisolla

tarkoitetaan (Erasmus+ -ohjelman perustamisesta annetun asetuksen (EU) 2021/817 2 artiklassa määritellyn mukaisesti) 13–30-vuotiaita nuoria

Muut viiteasiakirjat, asiakirjat, raportit ja tiedot:

Euroopan unioni

- EU:n lasten osallistumisfoorumi 2023
- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle Euroopan nuorison teemavuodesta 2022, COM(2024) 1 final
- Komission suositus kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden vaikuttavan osallistumisen edistämisestä julkisen päätöksenteon prosesseissa, C/2023/8627, 12.12.2023
- Komission suositus (EU) 2023/2829, annettu 12 päivänä joulukuuta 2023, osallistavista ja kestävästä vaaliprosesseista unionissa sekä Euroopan parlamentin vaalien eurooppalaisen luonteen korostamisesta ja vaalimenettelyn tehostamisesta
- Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätelmät nuorisopolitiikan valtavirtaistamisesta Euroopan unionin poliittisissa päätöksentekoprosesseissa (C/2023/1342)

- Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kokonaisvaltainen lähestymistapa mielenterveyteen (COM(2023) 298 final)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös (EU) 2021/2316, annettu 22 päivänä joulukuuta 2021, Euroopan nuorison teemavuodesta (2022)
- Pöytäkirjat neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien pöytäkirjaksi nuorten osallistumisen kannalta mielekkään nuorten kansalaistoiminnan turvaamisesta ja synnyttämisestä (2021/C 501 I/04)
- Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien pöytäkirjat monitasoisen hallinnon vahvistamisesta nuorten päätöksentekoprosesseihin osallistumisen edistämisessä (2021/C 241/03)
- Neuvoston suositus (EU) 2021/1004, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2021, eurooppalaisen lapsitakuun perustamisesta
- Neuvoston suositus, annettu 30 päivänä lokakuuta 2020, ”Silta työelämään – entistä vahvempi nuorisotakuu” ja nuorisotakuun perustamisesta 22 päivänä huhtikuuta 2013 annetun neuvoston suosituksen korvaaminen (2020/C 372/01)
- Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari

- Neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden hallitusten edustajien päätöslauselma, annettu 20 päivänä toukokuuta 2014, katsauksesta jäsenneltyä vuoropuhelua koskevaan prosessiin, johon sisältyy nuorten sosiaalinen osallisuus (2014/C 183/01)
- Yhdennettyjä lastensuojelujärjestelmiä koskeva Euroopan komission aloite
- Euroopan parlamentin, neuvoston ja Euroopan komission yhteinen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista (2023/C 23/01)

Euroopan neuvosto

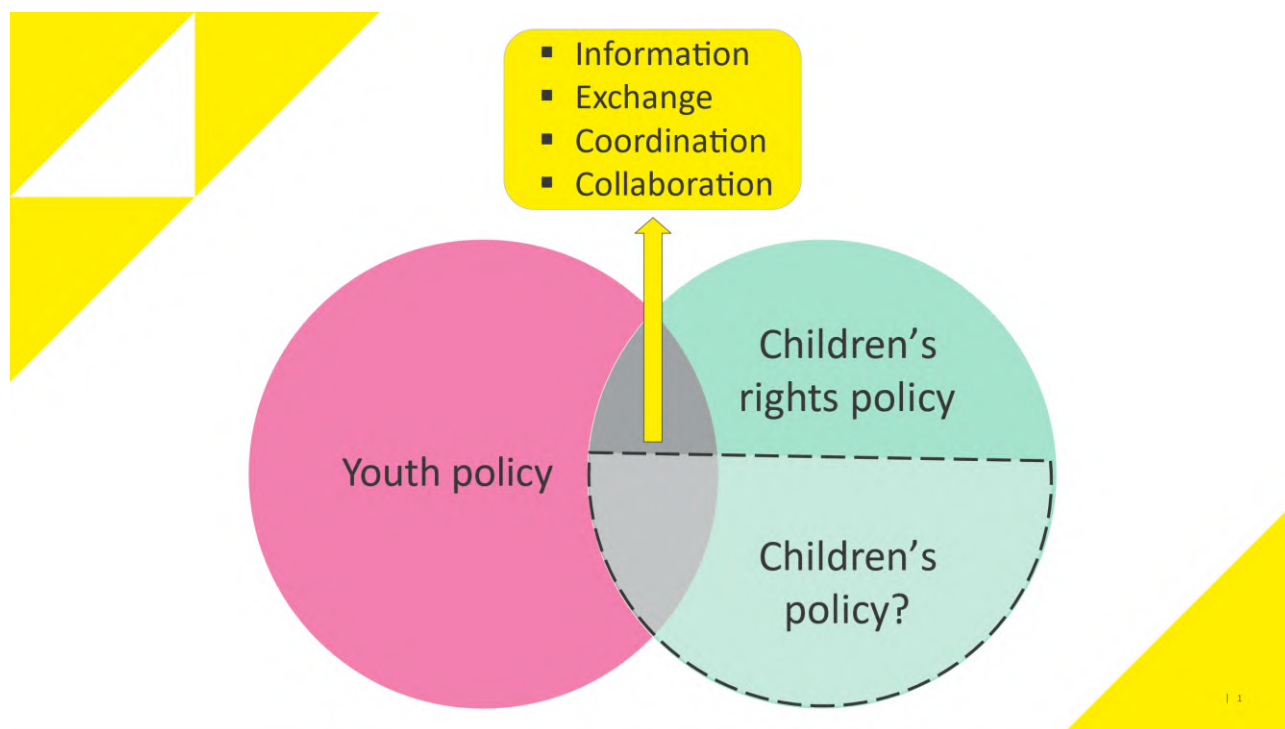
- Euroopan neuvoston suositus CM/Rec(2023)9 kansalliseen vähemmistöön kuuluvien nuorten aktiivisesta poliittisesta osallistumisesta (on the active political participation of national minority youth)
- Euroopan neuvoston suositus CM/Rec(2016)7 nuorten oikeuksien toteutumisesta (on young people's access to rights)
- Euroopan neuvoston suositus CM/Rec(2012)2 alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten osallistumisesta (on the participation of children and young people under the age of 18)

Yhdistyneet kansakunnat

- Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit
- YK:n ihmisoikeusjulistus 75 vuotta – nuorisojulistus (UN Human Rights 75 Youth Declaration)
- Lapsen oikeuksien valtavirtaistamista koskeva YK:n pääsihteerin ohjeasiakirja
- Nuorten mielekäs osallistuminen politiikan- ja päätöksenteon prosesseihin, pääsihteerin Policy Brief 3
- Nuorisoa ja ihmisoikeuksia koskeva päätöslauselma 51/17, hyväksytty ihmisoikeusneuvostossa 6.10.2022
- YK:n pääsihteerin raportti: ”Our common agenda”
- Nuorisoa, rauhaa ja turvallisuutta koskeva YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 2250 (2015)
- YK:n nuorisostrategia
- YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat lapsista aseellisissa selkkauksissa: 1261 (1999), 1314 (2000), 1379 (2001), 1460 (2003), 1539 (2004), 1612 (2005), 1882 (2009), 1998 (2011), 2068 (2012), 2143 (2014), 2225 (2015), 2427 (2018), 2601 (2021)

Raportti Belgian EU-puheenjohtajakaudella (Leuven, 21.–23. tammikuuta 2024) pidetyn lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevien EU:n ja kansainvälisen tason toimintaohjelmien arviointia ja päivittämistä käsitelleen eurooppalaisen asiantuntijaseminaarin tuloksista. Raportin on laatinut Dan Moxon (yleisesittelijä):

Lapset, nuoret ja lasten oikeudet: politiikkajohdonmukaisuusmalli



Toimintasuosituksia

- Perustetaan EU:n tason jatkuva mekanismi helpottamaan nuorisopolitiikan ja lasten oikeuksien alojen välistä koordinointia, yhteistyötä, tiedonjakoa ja -vaihtoa jäsenvaltioissa ja EU:n tasolla. Tällaisella mekanismilla on tarkoitus tarjota paremmat mahdollisuudet politiikkajohdonmukaisuuteen näiden kahden alan välillä ja lisätä johdonmukaisuutta keskeisillä temaattisilla synergia-aloilla.

- Jatketaan EU:n nuorisokoordinaattorin ja lapsen oikeuksien koordinaattorin välistä koordinoitua lähestymistapaa sen varmistamiseksi, että lasten oikeudet, nuorten oikeudet sekä lapsi- ja nuorisonäkökulmat otetaan huomioon kaikilla asiaankuuluvilla EU:n tason toimintapolitiikan aloilla. Tämän osana molempien koordinaattorien olisi rutiininomaisesti seurattava ja tunnistettava lasten ja nuorten yhteisiä huolenaiheita, joita nousee esiin EU:n nuorisodialogissa, EU:n lasten osallistumisfoorumissa ja muissa osallistumismekanismeissa. Tämän jälkeen olisi toimittava yhteisesti monialaisten politiikkatoimien edistämiseksi.
- Pohditaan, miten lasten oikeudet ja ääni voidaan ottaa huomioon hyödyntämällä paremman sääntelyn kehyksen koko potentiaalia ja erityisesti sitä, voidaanko EU:n uutta nuorisotestiä täydentää lapsi/nuorisotestillä [”child youth check”] tai integroida sellainen kyseisen nuorisotestin yhteyteen.
- Jatketaan ajantasaistetun asiakirjan ”Lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevat EU:n ja kansainvälisen tason toimintapoliittiset ohjelmat” päivittämistä kahden vuoden välein ja otetaan se lähtökohdaksi kartoitettaessa lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevaa politiikkajohdonmukaisuutta kansallisella tasolla.

- Analysoidaan ja tutkitaan järjestelmällisesti konkreettisia mahdollisuuksia saavuttaa politiikkajohdonmukaisuus keskeisillä synergia-aloilla. Analyysissä olisi tunnistettava esimerkkejä parhaista käytännöistä, toisinnettavista välineistä sekä nuorisopolitiikan ja lasten oikeuksien alan mahdollisista yhteisistä täytäntöönpano- ja/tai seuranta-aloitteista.
- Hyödynnetään paremmin olemassa olevia tiedonjakofoorumeita, kuten nuorisoasioiden wikisivustoa, lapsia, nuoria ja lasten oikeuksia koskevien nykyisten kansallisen tason yhteistyö- tai koordinoitavien kartoittamiseksi ja niitä koskevan tiedon jakamiseksi.

Nämä suositukset tarjoavat lähtökohtia johdonmukaisuuden lisäämiselle ja asiantuntijaseminaarissa käytävälle keskustelulle. Johdonmukaisuusagendan edetessä todennäköisesti tarvitaan ja tunnistetaan muitakin konkreettisia toimenpiteitä. Tämän agendan edistäminen edellyttää ennen kaikkea kaikkien toimijoiden, mukaan lukien EU:n toimielimet, jäsenvaltiot ja kansalaisyhteiskunta, yhteistä poliittista tahtoa ja osallistumista yhteistyössä lasten ja nuorten kanssa.
